

trale a permis un schimb de opinii cu ecou în teatre și influență asupra spectatorilor. Idealul teatrului de calitate, paralel cu refuzul modelelor anacronice (teatrul bulevardier, cel fals modern etc.) a devenit, prin critică (de fapt prin folosirea de către aceasta a mijloacelor de comunicație în masă) un ideal general al teatrului.

Sigur, a ne face iluzii asupra rezultatelor de fapt ale demersului critic ar fi un act de miopie sau de suficiență. Nici un actor n-a devenit, citind o cronică, mai talentat; nici un spectacol, chiar după cea mai judicioasă dintre critici, nu s-a transformat dintr-o catastrofă într-un succes. Dar critica nu e magie. Ea participă la realizarea *climatului*, propria ei perfecționare — ceea ce înseamnă și asumarea unor exigențe ce exclud pe alții dintre comentatorii improvizați, deseori lipsiți mai mult de etica actului critic decât de bagajul de cunoștințe de specialitate —, fiind una în și prin raport cu teatrul.

Oricum, în profilarea teatrului românesc contemporan, rolul criticii s-a exercitat în mod esențial prin angajarea (deloc unțară însă!) față de marile sale realizări.

TRAIAN ȘELMARU

Pledoarie pentru dialog

Imi vine greu să răspund la întrebare, pentru că sînt unul din cei ce, chiar de la început, din primele zile de după 23 August 1944, am făcut critică teatrală, alături de colegi care o mai fac și azi, de alții care între timp s-au apucat de alte treburi și de alții mai tineri sau mai puțin tineri care „au intrat în rinduri”, pe drum.

Dacă activitatea noastră a folosit sau nu dezvoltării teatrului românesc în acești treizeci de ani, asta se poate stabili confruntînd scrisul nostru cu ceea ce s-a petrecut și se petrece pe scenă. Cînd cronicile, articolele, studiile, volumele noastre au susținut momente de vîrf ale dramaturgiei și artei spectacolului, înseamnă că au folosit. Aici, părerile personale nu sînt elocvente, ci o cercetare riguroasă, științifică, limpede, cu atît mai ușor de făcut cu cît nu e vorba de... vorbe. Vrei, nu vrei, „scripta manent”!

La ce bun să repetăm locuri comune? Să spunem că un critic trebuie să fie cinstit, competent, pasionat, consecvent în apărarea punctelor sale de vedere? Că aceste puncte de vedere pot fi confirmate sau infirmate în timp, e o altă poveste. E, ca să zic așa, riscul meseriei. Istoria literară și artistică — nu numai a noastră — cunoaște nenumărate cazuri cînd nume de incontestabilă autoritate s-au înșelat asupra unor autori sau opere.

Importantă mi se pare înfruntarea unor puncte de vedere cît mai diverse, luminînd actul creator din multiple unghiuri. Adică dezbateră. Ori de cîte ori lucrurile s-au petrecut așa, au avut de cîștigat și critica, și realizatorii și publicul. Dar mai ales teoria literar-artistică. Pentru că dezbateră presupune argumente, criterii, avînd ca rezultat o din ce în ce mai accentuată claritate ideologic-estetică. Mă gîndesc la o dezbateră la care să participe nu numai criticii, dar și autorii de spectacole, practică ca metodă permanentă, avînd ca obiect realizări concrete sau etape ale procesului în desfășurare. Deși astfel de înfruntări de opinii au avut loc de-a lungul timpului, ele au rămas totuși sporadice, întîmplătoare. De aceea, deși critica teatrală e activă (nu cunosc spectacol neconsemnat în paginile revistelor și ziarelor) dăinuie un soi de paralelism al opiniilor, ca și cum am trece unii pe lângă alții, salutîndu-ne din mers fără să ne oprim, să stăm de vorbă. Dialogul nu se încheagă.

deși e clar și firesc că părerile sînt împărțite. N-aș vrea să se înțeleagă că propun discutarea unor piese sau spectacole mediocre, fără importanță. Cu toate că atunci cînd astfel de fenomene se adună, cred că nu putem rămîne nepăsători. Mă refer însă la realizări ieșite din comun, unde se caută drumuri noi în gîndirea teatrală, față de care pozițiile critice sînt uneori diametral opuse, cum ar fi, să zicem, *O noapte furtunoasă* pusă în scenă de Lucian Giurchescu la Teatrul de Comedie. Fiecare și-a spus părerea. Punct. Toți am monologat de parcă nici nu ne-am fi citit unii pe alții. Opiniile unuia n-au stîrnit contraargumentele celui-lalt. Sau poate modificarea a ceva din opiniile inițiale. Cît despre autorii spectacolului, punctul lor de vedere față de cronicile apărute — fie favorabile, fie mai puțin sau deloc — nu sînt cunoscute. Spectacolul se reprezintă, are succes, a avut și peste hotare, totul e în regulă. Dar teoretic vorbind — ipoteza propusă de Giurchescu are doar și ea un fundament teoretic în raport cu opera lui Caragiale! — n-am cîștigat mare lucru. Schimbul de opinii deschis, ar fi adus — sînt sigur — clarificări importante de ordin mai general cu privire la montarea contemporană a clasicilor.

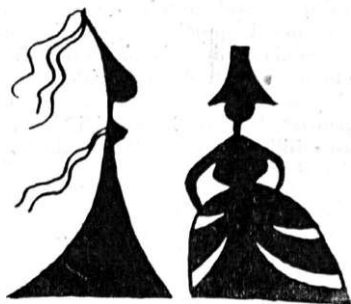
Un alt exemplu: *Hamlet*-ul lui Dinu Cernescu. De astă dată, aprecierile au fost în unanimitate elogioase. Deși cam fiecare dintre cei ce am scris despre acest interesant spectacol, am avut cam aceleași neaderențe parțiale. Și-a argumentat și Cernescu viziunea într-un interviu. Dar n-am fructificat-o cum se cuvenea cu reușitele și nereușitele ei, pe plan teoretic. Aș mai putea să dau încă un exemplu: *Năpasta* lui Alexa Visarion.

Mă opresc aici. De fapt n-am vrut decît să pledez pentru dialog.

NATALIA STANCU

Activitatea de direcție cu funcție activă

Critica ultimelor trei decenii a preluat la un nivel superior una din cele mai valoroase și limpezi tradiții ale criticii teatrale românești — tradiție abandonată în parte, în perioada interbelică: aspirația de a fi o activitate de direcție, gîndită, pe planul și în perspectiva idealurilor naționale; o activitate